

Länsstyrelserna

Bilaga till Målmanualen Storlagen fjällmiljö

Miljöövervakning som underlag till
miljömålsuppföljning och tillståndsbeskrivning

Inledning

Denna sammanställning ska ses som en nulägesbeskrivning med exempel på hur Länsstyrelserna använder eller skulle kunna använda miljöövervakningsdata för miljömålsuppföljning. Exempelen är hämtade från Regional årlig uppföljning av Storslagen fjällmiljö, som RUS har sammanställt från alla läns redovisningar.

Sammanställningen ska ses som ett komplement eller en bilaga, till de målmanualer som nationella målmyndigheter har tagit fram som en guide för miljömålsuppföljning. Syftet är att sammanställa vilka delprogram inom miljöövervakningen som kan leverera data, samt visa exempel på hur miljöövervakningsdata används i den regionala miljömålsuppföljningen. Syftet är även att fungera som inspiration i arbetet med kommande årliga uppföljningar av miljömålen. Ambitionen har dock begränsats till ett exempel per precisering, men några undantag finns med fler exempel.

Sammanfattning

Alla preciseringar för miljömålet har angetts kunna erhålla data från den regionala miljöövervakningen utom ”Genetiskt modifierade organismer”. I 2021 års miljömålsuppföljning fanns det få exempel som tydligt hänvisade till att länen använt data från något delprogram i uppföljningen.

Innehållsförteckning

Bilaga till Målmanualen Storslagen fjällmiljö	1
Inledning	2
Sammanfattning	3
Läsanvisning	5
Storslagen fjällmiljö	6
Precisering: Fjällens miljötillstånd	6
Exempel ur RÅU	6
Precisering: Ekosystemtjänster.....	6
Exempel ur RÅU	7
Precisering: Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation	7
Exempel ur RÅU	8
Precisering: Hotade arter och återställda livsmiljöer.....	8
Exempel ur RÅU	8
Precisering: Främmande arter och genotyper	8
Exempel ur RÅU	9
Precisering: Genetiskt modifierade organismer	9
Precisering: Bevarade natur- och kulturmiljövärden.....	9
Exempel ur RÅU	9
Andra exempel.....	10
Precisering: Friluftsliv och buller.....	10
Exempel ur RÅU	10

Läsanvisning

Rapporten följer miljö kvalitetsmålen preciseringar.

Miljöövervakning och annan verksamhet levererar data för miljömålsuppföljning. Länsstyrelsernas kontaktpersoner/projektledare för alla delprogram har fyllt i databasen RMO.nu inför innevarande programperiod, med information om delprogrammen. Bland annat finns uppgifter om vilka globala mål, miljömål och preciseringar som data kan användas för att följa upp. Rapporten innehåller, för varje precisering, tabeller med utdrag från vad som registrerats i databasen RMO.nu för Länsstyrelsernas länsprogram för miljöövervakning 2021–2026. Det går bra att ändra i RMÖ.nu (har Naturvårdsverket meddelat) om det visar sig att något har blivit fel.

Under tabellerna redovisas exempel från länens årliga uppföljning för år 2021 där uppgifter från miljöövervakningen har använts. Ambitionen har varit att redovisa ett miljöövervakningsexempel för varje precisering. Exemplet är kopierade ur Regional årlig uppföljning av miljömålen, vilket förkortas RÅU i texten.

Använd gärna tabellerna och exemplen som inspiration till var du kan hitta information och dataunderlag för den miljömålsuppföljning som du har i uppdrag att sammanställa.

Storslagen fjällmiljö

Fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Precisering: Fjällens miljötilstånd

Fjällens värden för rennäringen är bevarade och fjällens karaktär av betespräglad, storslaget landskap med vidsträckta sammanhängande områden är bibehållen.

Länsstyrelserna har redovisat i rmo.nu-databasen att följande delprogram levererar data för att följa upp preciseringen.

Delprogram	Län
Fjälleder – räkning av skottrar och inventering av vegetationsskador	Dalarnas län
Fjällfågelinventering	Dalarnas län
Fjällvegetation	Dalarnas län
Fjällvegetation	Jämtlands län
GDP Fjällvegetation	Jämtlands län
GDP Trädgräns i fjällen	Jämtlands län
Nyckelarter i fjällen	Västerbottens län
Nyckelarter i fjällen	Norrbottnens län
Smågnagare i fjällen	Västerbottens län
Uppföljning av stängslade provtytor	Dalarnas län
Vegetationsövervakning i fjäll	Norrbottnens län

Exempel ur RÅU

Fjällfågelinventering

Miljöövervakningen av fåglar i fjällen visar på en återhämtning under de senaste åren, framför allt i kalfjällsmiljö. Arter knutna till fjällbjörkskogen har dock inte haft samma återhämtning¹. (Jämtland, 2021).

Precisering: Ekosystemtjänster

Fjällmiljöernas viktiga ekosystemtjänster är vidmakthållna.

Länsstyrelserna har redovisat i rmo.nu-databasen att följande delprogram levererar data för att följa upp preciseringen.

¹ Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2019. Rapport, Biologiska institutionen, Lunds universitet.

Delprogram	Län
Fjällfågelinventering	Dalarnas län
Fjällvegetation	Dalarnas län
GDP Trädgräns i fjällen	Jämtlands län
Nyckelarter i fjällen	Dalarnas län
Nyckelarter i fjällen	Västerbottens län
Nyckelarter i fjällen	Norrbottens län
Smågnagare i fjällen	Norrbottens län
Trädgränsinventering	Dalarnas län
Uppföljning av stängslade provytor	Dalarnas län
Vegetationsövervakning i fjäll	Norrbottens län

Exempel ur RÅU

Sorkar och lämlars förekomst är viktiga i fjällets ekosystem och preliminära data från miljöövervakningen visar på ökade förekomster under 2021.² (Jämtland, 2021).

Precisering: Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation

Naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till fjällandskapet har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer.

Länsstyrelserna har redovisat i rmo.nu-databasen att följande delprogram levererar data för att följa upp preciseringen.

Delprogram	Län
Fjällfågelinventering	Dalarnas län
Fjällvegetation	Dalarnas län
Fjällvegetation (via FjällNILS)	Västerbottens län
GDP Häckande fåglar i fjällen	Västerbottens län
GDP Häckande fåglar i fjällen	Västerbottens län
Häckande fåglar	Norrbottens län
Häckande fåglar i fjällen	Västerbottens län
Häckfågeltaxeringen, standardrutter	Dalarnas län
Nyckelarter i fjällen	Dalarnas län
Nyckelarter i fjällen	Västerbottens län
Nyckelarter i fjällen	Norrbottens län
Smågnagare i fjällen	Västerbottens län
Smågnagare i fjällen	Norrbottens län
Uppföljning av stängslade provytor	Dalarnas län

² Miljöövervakning av smågnagare. URL: <http://www.slu.se/mo-smagnagare>.

Delprogram	Län
Vegetationsövervakning i fjäll	Norrbottens län

Exempel ur RÅU

Inget tydligt exempel kunde hittas.

Precisering: Hotade arter och återställda livsmiljöer

Hotade arter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts i värdefulla fjällmiljöer.

Länsstyrelserna har redovisat i rmo.nu-databasen att följande delprogram levererar data för att följa upp preciseringen.

Delprogram	Län
Fjällfågelinventering	Dalarnas län
Fjällvegetation (via FjällNILS)	Västerbottens län
Floraövervakning och projekt Dalafloren	Dalarnas län
Häckande fåglar	Norrbottens län
Häckfågeltaxeringen, standardrutten	Dalarnas län
Nyckelarter i fjällen	Dalarnas län
Vegetationsövervakning i fjäll	Norrbottens län

Exempel ur RÅU

Åtgärdsprogram för hotade arter

Den hotade dagfjärilen violett guldvinge har inventerats i Padjelanta men inte återfunnits.

För att förbättra kunskapen om den hotade kransalgen fjällrufse har vattenprover tagits från några fjällsjöar där fjällrufse inte noterats. Genom DNA-analyser ser man om de finns i fler sjöar. (Norrbotten, åtgärder 2021)

Precisering: Främmande arter och genotyper

Främmande arter och genotyper hotar inte den biologiska mångfalden.

Länsstyrelserna har redovisat i rmo.nu-databasen att följande delprogram levererar data för att följa upp preciseringen.

Delprogram	Län
Fjällvegetation	Dalarnas län
Floraövervakning och projekt Dalafloren	Dalarnas län

Exempel ur RÅU

Inget tydligt exempel kunde hittas.

Precisering: Genetiskt modifierade organismer

Genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade.

Länsstyrelserna har inte några delprogram i rmo.nu-databasen som kan leverera data för att följa upp preciseringen.

Precisering: Bevarade natur- och kulturmiljövärden

Fjällmiljöer med höga natur- och kulturmiljövärden är bevarade och förutsättningar finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena.

Länsstyrelserna har redovisat i rmo.nu-databasen att följande delprogram levererar data för att följa upp preciseringen.

Delprogram	Län
Fjällfågelinventering	Dalarnas län
Fjällvegetation	Dalarnas län
Häckande fåglar	Norrbottnens län
Nyckelarter i fjällen	Dalarnas län
Nyckelarter i fjällen	Västerbottnens län
Trädgränsinventering	Dalarnas län
Uppföljning av stängslade provtytor	Dalarnas län
Vegetationsövervakning i fjäll	Norrbottnens län

Exempel ur RÅU

Inga exempel från 2021 års uppföljning hittades. ”Att bedriva uppföljning av arter, naturtyper samt antropogena processer för att kunna bedöma miljötillståndet i fjällmiljön är viktigt” togs upp av Jämtlands län.

Behov av ökad kunskap om kulturmiljöer togs upp av alla fyra länen. Exempel är: ”Det råder generellt en brist på kulturmiljöunderlag för fjällområdet. Olika typer av inventeringar behövs för att göra en kvalificerad bedömning av de samiska befolkningsgruppernas avtryck, fåbodbruk och andra typer av utmarksbruk.” (Dalarna, 2021), och ”Det kräver nya inventeringar, uppföljningar av tillståndet samt information om kulturmiljöerna.” (Jämtland, 2021).

Andra exempel

Ett exempel från utvärderingen av NILS data i fjällen; ”De senaste årtiondena har det varmare klimatet bidragit till att glaciärer och snölegor minskar. Träd- och skogsgränser klättrar uppåt, fjällbjörkskogen förtätas och videbuskmarkerna ökar. På kalfjället och i fjällbjörkskogen ökar marktäckningen av ris- och gräsväxter³.” (Norrbotten, 2021)

Precisering: Friluftsliv och buller

Fjällmiljöers värden för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Länsstyrelserna har redovisat i rmo.nu-databasen att följande delprogram levererar data för att följa upp preciseringen.

Delprogram	Län
Fjälleder – räkning av skottrar och inventering av vegetationsskador	Dalarnas län

Exempel ur RÅU

Inget tydligt exempel kunde hittas.

³ Hedenås m.fl. 2014 [Publikationen finns på SLUs hemsida](#)

